

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
PETICIJŲ KOMISIJA**

IŠVADA

DĖL PETICIJOJE PATEIKTO SIŪLYMO NETENKINIMO

2024 m. kovo 13 d. Nr. 250-I-3

Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija 2024 m. kovo 13 d. posėdyje išnagrinėjo pareiškėjo peticiją, kurioje pateiktas siūlymas pakeisti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.427 straipsnio 3 dalį arba papildyti šį straipsnį 4 dalimi ir priėmė sprendimą teikti Seimui išvadą netenkinti šio siūlymo. Komisija priėmė sprendimą, atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuomonę.

Peticijoje siūloma pakeisti CK 6.427 straipsnio 3 dalį arba papildyti šį straipsnį nauja dalimi, numatant, kad skolininkas turi pirmumo teisę įsigyti perleidžiamą reikalavimo teisę už tą kainą, už kurią ji parduodama, ir kitomis tokiomis pačiomis sąlygomis, išskyrus atvejus, kai parduodama iš viešųjų varžytynių, arba išpirkti savo skolą, sumokėdamas reikalavimo perleidimo sutarties kainą, sutarties sudarymo išlaidas ir palūkanas, skaičiuojamas nuo kainos. Peticijoje iš esmės nurodoma, kad tai, jog įstatyme nenumatyta skolininko galimybė (įskaitant ir pirmenybės teisę) išpirkti savo skolą taip ją sumažinant, neužtikrina skolininko orumo apsaugos, prieštarauja teisinės valstybės principui, pažeidžia asmenų lygybės principą.

Reikalavimo perleidimas suprantamas kaip prievolės aktyviosios šalies – kreditoriaus – pakeitimas kitu asmeniu, kai pati prievolė išlieka nepakitusi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-24-969/2020, 20 punktas). CK 6.101 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad kreditorius turi teisę be skolininko sutikimo perleisti visą reikalavimą ar jo dalį kitam asmeniui, jeigu tai neprieštarauja įstatymams ar sutarčiai arba jeigu reikalavimas nesusijęs su kreditoriaus asmeniu. Reikalavimo teisės perleidimas neturi pažeisti skolininko teisių ir labiau suvaržyti jo prievolės.

Peticijoje teigiama, kad komercinė praktika, kai verslininkas už nedidelę kainą perleidžia arba nuperka skolą (reikalavimo teisę), nors apie tokį perleidimą skolininkas nebuvo iš anksto informuotas arba nebuvo gautas jo sutikimas ir jam nebuvo suteikta galimybė savo skolą išpirkti ir taip ją panaikinti, pažeidžia Lietuvos Respublikos Konstituciją.

CK reguliavimu užtikrinama kreditoriaus-skolininko interesų pusiausvyra ir kartu reglamentuota skolininko apsauga. Nors reikalavimo teisei perleisti nereikia skolininko sutikimo, išskyrus įstatymo ar sutarties nustatytas išimtis (CK 6.101 straipsnio 1, 5 dalys), tačiau vadovaujantis CK 6.109 straipsniu, kreditorius privalo informuoti skolininką apie reikalavimo teisės perleidimą. Be to, CK 6.107 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad skolininkas turi teisę reikšti naujojo kreditoriaus reikalavimams visus atsikirtimus, kuriuos jis turėjo teisę reikšti pradiniam kreditoriui tuo metu, kai gavo pranešimą apie reikalavimo perleidimą. Be to, CK 6.102 straipsnyje taip pat numatyti atvejai, kuriais draudžiama perleisti reikalavimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis CK 6.38 straipsnio 1 dalimi, prievolės turi būti vykdomos sąžiningai, tinkamai bei nustatytais terminais pagal įstatymų ar sutarties nurodymus, o kai tokių nurodymų nėra, – vadovaujantis protingumo kriterijais. Šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis (ir tuo pačiu prisiima iš sutarties kylančius įsipareigojimus), o skolininkas savaime nėra laikomas silpnesne sandorio šalimi. Įstatymuose yra išskirti atskiri atvejai, kai skolininkas yra laikomas labiau pažeidžiama sutarties šalimi ir dėl to yra įtvirtintos specialios jo teisių apsaugos priemonės (pavyzdžiui, per įstatyme nustatytą laikotarpį vartojimo kredito gavėjas (vartotojas), nenurodydamas priežasties, gali atsisakyti vartojimo kredito sutarties nepatirdamas jokių nuostolių (Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymo 14¹ straipsnis)).

Pareiškėjo pasiūlymo įgyvendinimas suteikti galimybę skolininkui pirmenybės teise įsigyti reikalavimo teisę į savo paties skolą (tikėtina, už mažesnę kainą), kas lemtų prievolės pabaigą (CK 6.126 straipsnio 1 dalis), kartu reikštų galimybę piktnaudžiauti – sudaryti sandorį su kreditoriumi, jo tinkamai nevykdyti, o kreditoriui nusprendus parduoti tokią susidariusią skolą, įvykdyti prievolę už mažesnę kainą. Tai prieštarautų bendriesiems sutarčių teisės principams ir, priešingai nei kaip teigiama peticijoje, neprisidėtų prie tautos gerovės, o iš esmės neigiamai paveiktų civilinių sandorių apyvartą, nes kreditoriui apskritai nebeliktų prasmės perleisti reikalavimo teisę.

Peticijoje taip pat nurodoma, kad objektyviai nėra pateisinama, kad tam tikriems visuomenės nariams yra suteikiama pirmumo teisė įsigyti perleidžiamą turtą, tuo tarpu visuomenės nariams, kurie siekia įsigyti savo skolą ar ją sumažinti, pirmumo teisė nesuteikiama, o tai nesuderinama su Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija.

Kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas savaime nepaneigia galimybės įstatymu nustatyti nevienodą, diferencijuotą teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų, priklausančių skirtingoms kategorijoms, atžvilgiu, jeigu tarp šių asmenų yra tokio pobūdžio skirtumų, kurie tokį diferencijuotą reguliavimą daro objektyviai pateisinamą. Diferencijuotas teisinis reguliavimas, kai jis taikomas tam tikroms vienodais požymiais pasižyminčioms asmenų grupėms, jeigu juo siekiama pozityvių, visuomeniškai reikšmingų tikslų arba jeigu tam tikrų ribojimų ar sąlygų nustatymas yra susijęs su reguliuojamų visuomeninių santykių

ypatumais, savaime nėra laikytinas diskriminaciniu (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d., 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. balandžio 29 d. nutarimai).

Peticijoje nurodomos normos, kurios atskirais atvejais suteikia pirmenybės teisę, teisine prasme visiškai skiriasi nuo reikalavimo teisės perleidimo sutarčių, o toks reguliavimas nulemtas teisinio santykio ypatumų. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencija, aiškinant CK 4.79 straipsnyje įtvirtinto teisinio reguliavimo tikslus, yra nuosekliai išplėtoti. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad CK 4.79 straipsnyje nustatyta pirmenybės teisė bendraturčiui įsigyti parduodamą daiktą ta kaina, kuria ji parduodama, yra daiktinė turtinė teisė, įgyvendinama kaip privaloma ir esminė sąlyga, kai vienas iš bendraturčių parduoda savo bendrosios nuosavybės dalį. Šia įstatyme įtvirtinta teisė sudaroma galimybė sumažinti bendraturčių skaičių ir pakeisti nuosavybės teisės rūšį, nes dviejų ar kelių savininkų teisė valdyti vieną daiktą yra ap sunkinta, todėl kai vienas iš bendraturčių parduoda savo dalį, šią dalį įsigijus kitam bendraturčiui ir sujungus daikto dalis, daikto valdymas tampa efektyvesnis (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-417/2006*). Pirmenybės teisė įsigyti parduodamą dalį yra vienas iš būdų spręsti pagrindinę bendrosios nuosavybės instituto problemą – kelių savininkų nuosavybės teisių į bendrą daiktą įgyvendinimo suderinimo klausimą, mažinant bendraturčių skaičių ar transformuojant bendrosios nuosavybės teisę į asmeninę (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-598-916/2015*).

Įvertinus Pareiškėjo siūlomo CK pakeitimo (papildymo) turinį ir argumentus, kuriais pareiškėjas grindžia savo siūlymą, Komisijos nuomone, pakeitimas (papildymas) neatitinka siūlomo keisti CK straipsnio reguliavimo paskirties, nėra aiški tokio siūlymo (pirmumo teisės įsigyti perleidžiamą reikalavimo teisę) įgyvendinimo tvarka, kurios nenustačius, galėtų kilti įstatymo taikymo problemų, o teikiamo CK pakeitimo (papildymo) argumentacija vertintina kritiškai, nes nepagrindžia tokio pakeitimo (papildymo) būtinumo.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos peticijų konstitucinio įstatymo 18 straipsnio 4 dalies 2 punktu ir Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos nuostatų, patvirtintų Seimo 2023 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. XIV-2101 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos nuostatų patvirtinimo“, 8.7 punktu, Seimo Peticijų komisijos išvada dėl pareiškėjo peticijoje pateikto siūlymo netenkinimo teikiama Seimui, taip pat siūloma įtraukti į Seimo VIII (pavasario) sesijos darbotvarkę Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos 2024 m. kovo 13 d. išvados Nr. 250-I-3“ projektą.

Komisijos pirmininkas

Edmundas Pupinis